

ZAMONAVIY OLIY TA'LIM TIZIMI TALABALAR NIGOHIDA

Sharipova Nargizaxon Abduqahhorovna

Katta o'qituvchi, PhD

A'zamov Muhammadjon, Xamzaev Ayubxon

TDTU Qo'qon filiali talabalari

***Annotatsiya:** O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida bir qator oliygohlarni dunyoning TOR 1000 talik reytingiga kirgazish bo'yicha ko'rsatmasiga ko'ra bugungi kunda qator islohotlar olib borilmoqda. Tizim samaradorligini oshirishda nafaqat o'quv jarayonini to'g'ri tashkil etish, balki talabalarni o'qiyotgan yo'nalishlarini to'g'ri tanlaganliklari ham ahamiyatga egadir. Quyidagi tezisdan oliy ta'lim tizimiga bugungi kun nazari bilan qaralmoqda.*

***Kalit so'zlar:** ta'lim, islohot, investitsiya, axborot, ma'lumot, kvota*

Yurtboshimiz Sh.Mirziyoev ham mamlakatimizda oliy ta'lim muassasalarida qabul kvotalarini belgilashda yo'l qo'yiladigan kamchiliklar to'g'risida to'xtalib o'tar ekanlar quyidagilarni ta'kidlab o'tdilar:

Tarmoqlar rahbarlari kadrlarga ehtiyoj to'g'risidagi ma'lumotni oliy ta'lim vazirligi va iqtisodiyot vazirligiga taqdim etishadi. Keyin mutaxassislarni tayyorlash kvotalari bo'yicha chuqur o'ylanmagan takliflar ishlab chiqiladi. Buning natijasida kadrlar sifati va ularning ishga joylashishi muammosi yildan-yilga kamayib bormoqda.

Mamlakatimizda oliy ta'limni tizimli isloh qilishning ustuvor yo'nalishlarini belgilash olish ta'limni modernizatsiya qilish ilhor texnologiyalarga asoslangan holda ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirishi Konsepsiyasida bu ko'rsatkichni 2030 yilga kelib 50 foizga yetkazish belgilandi¹ so'ngi yillarda mamlakatimizda oliy ta'lim tizimini isloh qilish borasida amalga oshirilgan chora tadbirlarga qaramay, yuqori malakali kadrlar tayyorlash borasida oliy ta'lim tizimi oldida bugun dolzarb muammo va kamchiliklar saqlanib qolmoqda. Shu o'rinda ulardan ba'zilarini keltirib o'tish maqsadga muvofiqdir².

Bugungi kunda bizning ta'lim tizimimizdagi eng avj olgan muammolardan biri qog'ozbozlik, hisobotbozlik shakllari bo'lib, ular o'qituvchilarning o'z ustida ishlashlari uchun, kelgusida samarali faoliyat ko'rsatishlari uchun ajratadigan vaqtlarini o'g'irlashiga olib keladi. Bu esa o'z vaqtida ta'lim sifat darajasini pasayishiga olib keladi. Qolaversa fanlarni optimallashtirish ortidan fanlarning tarkibi o'zgarib ketdi va bu fanlarni funlamental o'qitish tizimidagi almashishlar bilan ham namoyon bo'lmoqda. Bu esa o'z o'rnida o'qitish saviyasini pasayishiga olib kelishi mumkin. Shuningdek yo'nalishlarga qabul masalasida universitetlar va institutlar tomonidan muayyan darajada tanlash prinsipi joriy etilishi ham bu borada kamchiliklardan xoli emas. Chunki yoppasiga hammani o'qishga qabul qilishning o'zini oqlamayotgan holatlar ham bor. Talabalar orasida muayayn bilimga ega bo'lmaganlari ham uchrashi hech kimga sir emas. Birinchi bosqich talabasi mutaxassisligi bo'yicha umuman tushunchaga ega bo'lmaslik holati tez-tez uchramoqda³.

Normativ-huquqiy hujjatlar loyihalari muhokamasi portalida "Oliy va o'rta maxsus ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi prezident qarori loyihasi joylashtirildi.

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 08.10.2019 yildagi PF-5847-son

² Elmurodov E. O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida xalqaro standartlarni joriy qilishdagi mavjud muammolar va yechimlar// <https://cyberleninka.ru/article/n/zbekiston-oliy-talim-muassasalarida-hal-aro-standardlarni-zhoriv-ilishdagi-mavzhud-muammolar-va-echimlar>

³ <https://kun.uz/50146867>

Hujjatda qayd etilishicha, talabalarni o'zlashtirish hamda ularning bilimni to'g'ri baholash tizimi talab darajasida emas; o'quv jarayonini zamonaviy texnologiyalar asosida tashkil etish mehnat bozorining o'zgaruvchan talablariga to'laqonli javob bermaydi; professor-o'qituvchilarning o'z ustida doimiy ishlamasligi muammolarni keltirib chiqarmoqda¹.

Bizning fikrimizcha, bu masalada xalq ta'limi tizimi va oliy ta'lim o'rtasidagi aloqani mustahkamlash, maktab o'quvchilariga egallamoqchi bo'lgan kasblari haqidagi ma'lumotni 7-8 sinfdan boshlash kerak.

Yuqorida sanalgan muammolar talabgorlarni rad etish degan ma'noni bildirmaydi. Aksincha, to'g'ri tanlangan yo'nalish egasiga ta'lim berish yuqori natija ko'rsatishi sir emas. Oliy o'quv yurtlariga kelayotgan talabalar o'z yo'nalishlarida ma'lum darajada fundamental bilimga ega bo'lmasa professor-o'qituvchilarning bunday yoshlarga belgilangan qimmatli vaqtda boshlang'ich bilimlarni berishga majbur bo'lib qoladi.

Boshqa bir dolzarb muammolardan biri bu hozirgi mamlakatimiz universitetlarida (oliy ta'lim tizimida) boshqaruv personali juda ham ko'pligi Rektorat va u bilan bog'liq boshqaruv personalini texnik xodimlar darajasiga tushishi kerak. Ta'limdagi eng birinchi qadiryat professor va uning bilimni ya'ni oliy ta'lim muassasalarining reytingi avtoritet o'qituvchilar bilan belgilanishi kerak. Biroq hozirda bizda akademik erkinlik yo'q va bu qadiryatlar rektorlar atrofida aylanadi. Diplom bilimni emas lorallikni belgilovchi hujjatga aylanib qoldi. Qo'pol qilib aytganda talabalarni ishlab chiqaruvchi universitet bor va uning talabi umumiy ma'noda davlatning o'zi. Agar davlat kompetentlik talabini qo'yadigan bo'lsa buning samarasi o'laroq universitet va institutlar o'zgargan bo'lardi.

¹ <https://regulation.gov.uz/uz/document/1522>

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 08.10.2019 yildagi PF-5847-son
2. Sharipova, N.A. XX asrning 40-80 yillarida Farg‘ona vodiysi o‘qituvchilarining jismoniy hordiq chiqarish imkoniyatlari. educational research in universal sciences, 2(16), 131–136. retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/4935>
3. Elmurodov E. O‘zbekiston oliy ta’lim muassasalarida xalqaro standartlarni joriy qilishdagi mavjud muammolar va yechimlar//. <https://cyberleninka.ru/article/n/zbekiston-oliy-talim-muassasalarida-hal-aro-standardlarni-zhoriy-ilishdagi-mavzhud-muammolar-va-echimlar>
4. <https://kun.uz/50146867>
5. <https://regulation.gov.uz/uz/document/1522>